

Ф. Л. Левітас,
завідувач кафедри методики
суспільно-гуманітарної освіти і виховання
ІШПО КУ імені Бориса Грінченка,
доктор історичних наук, професор

Сценарій літературно-музичної композиції, присвяченої пам'яті трагедії Бабиного Яру

Мета: розкрити суть трагедії Бабиного Яру, пояснити її вплив на долю людства, формування історичної пам'яті сучасників, викрити людиноненависницьку політику нацизму, формувати в учнів усвідомлення того, що мир, життя і злагода між людьми – найвищі на землі цінності.

Використано: звукозаписи музичних творів В.А. Моцарта, Й.С. Баха, пісні О. Розенбаума, поезії М. Рильського, В. Сосюри, Л. Костенко, Д. Павличка та ін.

Народ єврейський! Славний!
Не втішай тебе я хочу.
Кожен хай тут слуха:
в цей час, коли сином твоїм вмирати
прийшлося від фашистського обуха,
Я хочу силу, силу оспівати,
безсмертну силу твого духа.
П. Тичина

Вступне слово вчителя.

Шановні друзі! Наш вечір присвячено трагічній пам'яті Бабиного Яру. Кожного року 29 вересня за рішенням Верховної Ради України в школах нашої держави проводяться уроки пам'яті. У цей день 1941 року нацисти знищили в Києві десятки тисяч громадян, мешканців міста, більшість з яких були євреями. Серед невинно закатованих були тисячі українців, росіян, громадян інших національностей. Усі 778 днів німецької окупації в Києві тривали розстріли і насильства. Злочини в Бабиному Яру перевершили всі відомі до цього часу трагедії. Але це не тільки трагедія минулої війни, це урок на майбутнє, який знову і знову нагадує, як важливо запобігати насильству та берегти мир.

Ведучий.

Бабиним Яром називали кручі на околицях міста. Одні казали, що тут колись правив воєвода Бабій, тому за його прізвиськом назвали яр; інші стверджували, що до 1917 року там стояв маєток поміщика на прізвисько

Баба; треті вважають, що яр одержав назву тому, що жінки збирали там дрова та гриби. Ширина ярів доходила до 300, глибина до 50 метрів, довжина ярів досягала 3,5 кілометра. Саме це місце нацисти вирішили використати для своїх злочинів.

Ведуча.

19 вересня 1941 року після 78 днів оборони радянські війська залишили м. Київ. У цей же день німецькі війська вступили в місто.

Фашистський ефрейтор, поглянувши п'яно,

З розгону ударив прикладом щосили, –

І клавіші злякано заголосили.

Чи чуєте, друзі, ви зойк фортеп'яно

У Києві дальнім? Крізь ніч і пожари

До нас долітає і зве неуханно –

До кари, до лютої кари!

Ведучий.

Смерть і насильство приніс німецький «новий порядок». Першими жертвами Бабиного Яру стали київські підпільники і цигани, – їх знищили вже 20 вересня. А починаючи з 22 вересня, до страшних ярів потяглися машини з єврейським населенням. 28 вересня в місті з'явилися оголошення, які наказували всім євреям міста негайно прийти до Лук'янівського цвинтаря.

Багато хто здогадувався, що Бабин Яр – це смерть. 29 вересня 1941 року десятки тисяч киян вирушили у свою останню путь.

Звучить пісня О. Розенбаума «Долгая дорога лета»

Ведуча.

Ті, хто прийшли до Бабиного Яру, вже ніколи не повернулися. Десятки тисяч людей було розстріляно з 29 вересня по 2 жовтня 1941 року.

Звичайний яр, брудний і неохайний,

Тремтливі віти двох блідих осик.

Ні, це не тиша... Незгасимий крик.

Блищить на мокрій ткані крутоярів

Розбите скло старечих окулярів

І дотліває кинутий набік

Скривлений дитячий черевик.

Могильний вітер з тих ярів повіяв,

Чад смертних вогнищ, пил дрімучих згар.

Дивися Київ, гнівнолиций Київ,

Як полум'ям метався Бабин Яр.

За пломінь цей не може бути покути.

За погар цей нема ще міри мсти.

Будь проклят той, хто зважиться забути!

Будь проклят той, хто скаже нам: прости!

Звучать твори Вольфганга Амадея Моцарта.

Учні читають «Реквієм» Д. Павличка

1-й учень

Владико світла, доброти і правди,
Звідси, з небес, на землю нашу стань.
Тут людська кров, пролита без пощади,
Горить в могилі, як незгасна грань.
Утіш плачі і зойки в тьмі глибокій,
Серця розбиті ласкою вгорни;
Даруй святому праху вічний спокій,
Благословенні, непробудні сні.

2-й учень

Ми тут лежимо в піску та глеї,
На всі сторони світу простерті
Євреї, євреї, євреї,
Діди, матері, немовлята.
Господи, дай нам відпочити
Від смерті,
Від погляду ката!

3-й учень

Буде суд і буде кара,
Отверзеться Бабин Яр,
Хлине кров, як повінь яра,
Вдарить хвиля аж до хмар.
На узвиштя піднебесне
Вийде світлий судія.
Крикнуть сурми, – і воскресне
Вся Давидова сім'я.
Не сховається почвара,
Ані вбивця, ні грабар.
Буде суд і буде кара,
Отверзеться Бабин Яр.
Розпадуться небосхили,
Божа явиться можуть.
Вийдуть праведні з могили.
Злих в могилу поведуть.

4-й учень

Боже, ти створив людину,
Дух вселив у темну глину –
Для добра й святого чину.

Людству дав ти в нагороду
Власну мудрість, власну вроду,
Заповів братерство й згоду.
Чом же ми, твої творіння,
Певні смертного терпіння,
В землю вбиті, мов каміння?!
Та невже твою подобу
Мали й ті, що нас до гробу
Поскидали, мов худобу!?
Не над нашою судьбою,
Не над людською ганьбою –
Зглянься, Боже, над собою!
Зглянься над самим собою!

5-й учень

Похилений вітром осіннім
Над Бабиним Яром стою.
Отця сивобородого бачу,
І брата, і матір свою.
Не тут вони тяжко вмирили,
Не тут вони, зморені, сплять.
Та їхні молитви й благання
В деревах десь тут шелестять.
Тут Київ та рід мій козацький,
Тут наша свобода в крові.
Над братнім усопшим народом
Ми молимося, мертві й живі.
Я бачу – то мамині сльози
Блискочуть на хвилях Дніпра.
Я знаю – моя Україна
Воскресне на поклик добра!

6-й учень

Господи, за що нам ця спокута –
Куля гітлерівська гостра й люта!
А за що загнали разом з нами
Непорочних діточок до ями?
Згасла в небі наша мить остання,
Та не згасли стогони й воання.
Наші скарги, голоси засмути –
Доки світу й сонця – буде чути!

7-й учень

Мойсею сивий, гнаний до рова,

Пекла вогнем душа твоя жива,
Твоя печаль крушила серце звіра.
Ти гордо над безоднею стояв,
Руками очі дітям затуляв,
Йдучи на смерть, як Господу офіру.
Здирали одяг з тебе, як з Христа,
Та в погляді твоїм була не мста,
А лиш розпука та сумна докора,
Так, наче бачив ти нову скрижаль,
Де людству накарбована печаль,
Будущина несправедлива й хвора.
Невже лилась невинна кров задар,
Невже будяччя вкриє Бабин Яр,
І новий цар заб'є народи в ярма?
Ні, відсахнеться смерті хижий сон,
Розвалиться новітній Вавилон! –
Возрадуйся! – ти не помер задарма!

8-й учень

Возрадуйтеся з нами
Невинно вбиті,
Прилучені смертю своєю
До творителя,
В совісті людства сяючі,
Наче сонце в блакиті,
В праведних душах суцї,
Невмируцї мої брати!

9-й учень

Великий Боже, ми з твоєї згоди
Проходимо дорогу в Бабин Яр,
Де смертю ти поєднуєш народи,
Щоб зберегти життя й свободи дар.
Втіши плачі і зойки в тьмі глибокій,
Серця розбиті ласкою вгорни.
Даруй святому праху вічний спокій,
Благословенні, непробудні сні!

Ведучий.

Восени 1943 року війська 1-го Українського фронту почали форсування Дніпра. Гітлерівці чинили шалений опір, але їхню оборонну лінію «Східний вал» було прорвано. У Битві за Дніпро і визволення Києва прославилися воїни багатьох національностей. Звання Героя Радянського Союзу одержали представники 41 національностей. Серед них 1 838 росіян, 434 українців, 49

татар, 47 білорусів, 31 єврей, 28 казахів, 27 узбеків, 26 мордвин, 22 башкири, 19 грузин, 15 вірмен, 13 чувашів, 7 осетин і 49 воїнів інших національностей.

Як звать його? Микита Кожум'яка.
От щойно зв'язковий прийшов з гори
І розказав: «Скінчилася атака:
Ворожих трупів – двадцять три».
То він один їх? –
Все неначе в казці.
Звичайний парубок. З поліського села.
А от і він. Низький, чорнявий. В касці.
Ввійшов. Дав рапорта.
І витер піт з лица.

Ведуча.

6 листопада 1943 року багатостраждальний Київ було визволено від нацистських загарбників.
Розорене, змучене, але не поставлене на коліна місто зустрічало своїх визволителів. У ті дні Павло Тичина писав:
Ти – наша честь, і гордість, і краса.
Як голуб – ніжний, гострий, як коса.
Ти – наша слава, помста за руїни,
Ти – невмируще серце України.

Ведучий.

Пройдуть роки, але ніколи не забудуться криваві злочини нацистського «нового порядку»: страхіття гітлерівських концтаборів, масових розстрілів, душогубок, убивств.
Якби фашисти не були розбиті
Могутнім залпом наших батарей,
Чи міг би залишитися на світі
Незнищеним хоча б один єврей?
То в кожному іудейському поколінні
Нехай звучить молитва на устах
Про тих, які зуміли у Берліні
Повергнути знеславлений рейхстаг.

А. Кацнельсон

Ведуча.

Довгі роки тоталітарної системи замовчувалася правда про трагедію Бабиного Яру. На місцях масових розстрілів і катувань за наказом чиновників вирости житловий масив та парк відпочинку.
Майже 30 років чекав свого часу пам'ятник жертвам у Бабиному Ярі.
Навколо Бабиного Яру було створено чимало міфів, побудованих на напівправді чи неправді. І тільки із здобуттям Україною незалежності велика київська трагедія стала відома широкому загалу. Поетеса Ліна Костенко писала:

Гілку показали на вербі.
Широко руками розвели.
Кажуть люди: десь тут у долині
Всі живцем закопані були.
Тут Одарка, невсипуща мати,
Миротвориця дитячих чвар.
Тут Лаврін, прислів'ями багатий,
І Кривенко, сивий чоботар.
Тут Юрко і чорноока Хана,
Всі малі товариші мої.
Тут земля, а в ній глибока рана,
Не чіпайте, боляче землі.

Ведучий.

Для багатьох народів незалежна Україна стала батьківщиною. Мир і злагода – це головне, що нам потрібно сьогодні. Пам'ятаючи **про трагедію минулої війни, ми з надією дивимося в майбутнє і віримо в нашу державу.**

Народе, що дав геніїв великих,
Народе, що несеш із світових глибин
Високий чесний дух серед обмовин диких,
Низький тобі уклін!
Нас хліб живив один, одні поїли води,
Ділили, як брати, ми радість і печаль.
І нам за землю цю, за цвіт її свободи
Життя віддать не жаль.
Нас не зломить повік, бо ми не поодинці,
А попліч ідемо крізь темряву негод...
Не умирать, а жити, євреї, українці!
Нехай живе народ!

М. Рильський

Виконується Гімн України